

Литература:

1. Концепция развития сельских территорий. 23.09.2015 – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://www.kmu.gov.ua/control/uk/cardnpd?docid=24851579>.
2. Основні показники фінансового стану за 2004-2015 роки – [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://minfin.gov.ua/control/ukr/publish/article?&art_ind=398672&cat.
3. Боголиб Т.М. Местные бюджеты в системе бюджетного регулирования / Т.М. Боголиб // Региональная экономика, теория и практика – 2014 – №23(35) – с. 38-45.
4. Закон Украины «Об основах государственной региональной политики». 05.02.2015 – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.
5. Закон Украины «О военно-гражданских администрациях» от 03.02.2015. – [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19>.
6. Боголиб Т.М. Финансовое обеспечение развития депрессивных территорий / Т.М. Боголиб // Вестник Томского государственного университета – 2015 – №3(31) – с. 121-129.
7. Децентралізація влади. Реформа місцевого самоврядування. – К.: Верховна Рада, 2015 – 42 с.
8. Концепція Державної цільової програми сталого розвитку сільських територій на період до 2020 року – [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.uniflor.biz/law/kontsepsiya-do-2020-roku.html>.

Borvinko E.V.

Candidate of medical Sciences, Associate Professor,
Dnepropetrovsk medical academy, Dnepropetrovsk

Gordijenko V.O.

Ph.D., Associate Professor,
The University of customs and Finance

THE DEFINITION OF GOALS, TARGETS AND INDICATORS ASSESSMENT CELBOVA PROGRAMS

Борвінко Е.В.

к.м.н., доцент,

Дніпропетровська медична академія м. Дніпропетровськ

Гордієнко В. О.

к.е.н., доцент,

Університет митної справи та фінансів

ВИЗНАЧЕННЯ МЕТИ, ЗАВДАНЬ І ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

Reviewed system - logistic approach to the definition of goals , targets and indicators assessment of target programs

Key words: target program (CPU), goal, objectives, performance evaluation

Розглянуто системно – логістичний підхід до визначення мети , завдань і показників оцінки цільових програм

Ключові слова: цільова програма(ЦП), мета, завдання, показники оцінки

Дослідження використання ПЦМ висвітило ряд істотних недоліків. Головні розпорядники коштів адаптують ПЦМ до вже існуючих методів планування і управління. Перед формуванням програми не проводяться дослідження проблем і послідовності їх вирішення, а кошти виділяються не на конкретну мету, а на певну структуру, яка вже використовує їх за своїм власним розсудом. Ми навіть не можемо погодитися із формулюванням мети, а покрокові завдання формуються формально, неконкретно, непрозоро. Аналіз показав, у всіх програмах забезпечена наявність тільки показнику витрат, які формуються навмання, спрямовані на формальні заходи і не витікають з мети і завдань програми. Інших оціночних показників просто немає. В такому разі, яким чином буде проведена оцінка, досягнута, чи ні, мета програми. Але ж ПЦМ починається із зосередження уваги спершу на результатах, яких необхідно досягти, а вже потім ставиться питання про те, які ресурси слід використати для досягнення цих результатів. Такі програми досить складно контролювати. Тому існує можливість використати кошти аж ніяк не на реалізацію програми, а за іншим спрямуванням.

Особливості ПЦМ далеко не завжди знаходять своє відображення у програмах. Яскраво демонструють це бюджетні програми Дніпропетровської міської ради(ДМР) [1].

Взагалі програми включають мету (проблему що потрібно подолати), задачі (декомпозиція проблеми), показники оцінки (визначають досягнення мети і задач).

Стосовно мети вона може бути двох різновидів:

- мета-результат (конкретна, вимірювана і визначена в часі). Це визначення мети по методиці SMART [2];

- мета-напрямок (шлях руху). Це визначення мети при застосуванні ПЦМ.

Обидва різновиди мети повинні формуватися коротко, ясно і відображати основний зміст її здійснення. Аналіз спільностей і відмінностей встановлення мети при застосуванні ПЦМ і методики SMART представлено в табл. 1.

Таблиця 1

Аналіз спільностей і відмінностей встановлення мети при застосуванні ПЦМ і методики SMART

Особливості встановлення мети		Причини відмінності
У ПЦМ	При застосуванні SMART	
Може бути неконкретна і тільки вказувати шлях руху	Конкретна - при визначенні мети потрібна точність відображення її змісту, об'єму і часу. Задоволення мети може принести тільки конкретний результат, отриманий за допомогою конкретних засобів в визначених умовах	У ПЦМ використовується системний підхід. Мета декомпонується на завдання і показники оцінки які і виконують завчи по конкретизації.
Може бути якісною (не вимірюваною)	Вимірювана - мета має бути представлена кількісно або яким-небудь іншим способом для оцінки міри її досягнення.	У ПЦМ для вимірювання використовуються показники
Досяжна	Досяжна - мета має бути реальною, такою, що не виходять за рамки можливостей виконавців.	Відмінності нема
Реалістична	Реалістична	Мета у ПЦМ повинна бути амбітною. Реалістичність досягається декомпозицією мети на завдання.
В часі невизначена	Визначена в часі	Визначеність в часі досягається декомпозицією на завдання
Узгоджена – мету (задачі) слід розглядати не ізольовано, а у взаємозв'язку	Особливість відсутня	
Прийнятна- необхідно враховувати потреби, бажання, традиції, цінності що склалися в суспільстві.	Особливість відсутня	
Гнучка - можливість внесення коригування планів	Особливість відсутня	

Такого підходу до встановлення мети якраз і бракує в програмах ДМР. Розглянемо способи постановки головного речення програми (табл.2).

Таблиця 2

Порівняльна характеристика мети бюджетних програм з можливим її формулюванням

Назва програми	Мета сформульована ДМР	Рекомендоване формулювання мети
1. Програма розвитку позашкільної освіти у місті Дніпропетровську у 2009-2012 рр.	Забезпечення вільного, творчого, інтелектуального, духовного розвитку дітей, учнівської молоді, їх доступності до всіх форм та методів розвитку в системі позашкільної освіти міста.	Забезпечити вільний творчий, інтелектуальний, духовний розвиток дітей, учнівської молоді
2. Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2009-2012 рр.	Створення сприятливих умов для якісного, змістовного відпочинку та оздоровлення дітей міста, в першу чергу у літній період.	Створити сприятливі умови для якісного відпочинку та оздоровлення дітей міста.
3. Програма «Здоров'я дітей та матерів м. Дніпропетровська на 2009-2015 роки»	Поліпшення умов та якості надання медичної допомоги жінкам та дітям, зміцнення репродуктивного здоров'я населення м. Дніпропетровська, як важливої складової загального здоров'я, впливу на демографічну ситуацію та забезпечення соціально-економічного потенціалу міста	Надати медичну допомогу жінкам та дітям

Не чіткість визначення мети приводить до завдань які ні до чого не ведуть і взагалі вступають у протиріччя з ідеологією ПЦМ - фінансування цілі, а не установ (див., наприклад завдання програми 1,2,3 табл. 3). Для визначення завдань найбільш ефективно використання «дерева цілей» побудова якого дає можливість ув'язати мету ЦП із засобами її досягнення (завданнями) [2].

Таблиця 3

Аналіз завдання вище перелічених програм ДМР

Назва програми	Завдання(ДМР)	Можливе формулювання завдань
1. Програма розвитку позашкільної освіти у місті Дніпропетровську у 2009-2012 рр.	1. Збереження та розвиток мережі позашкільних навчальних закладів, створення умов та підтримка сучасних перспективних ініціатив учнівської молоді міста. 2. Створення системи запровадження кращого педагогічного досвіду в організації позакласної, позашкільної освіти міста. 3. Узагальнення та оптимізація програмно-методичного розвитку педагогічних ініціатив. 4. Соціальний захист учасників навчально-виховного процесу в позашкільних навчальних закладах.	1. Виявити найбільш потреби(інтереси) дітей. 2. Забезпечити заходи по реалізації визначених потреб. 3. Залучити максимальну кількість дітей до участі у програмі.
2. Програма оздоровлення та відпочинку дітей на 2009-2012 рр.	1. Удосконалення нормативно-правової бази щодо організації відпочинку та оздоровлення дітей; 2. Удосконалення мережі дитячих оздоровчих закладів; 3. Збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку.	1. Вжити заходи щодо оздоровлення дітей 2. Вжити заходи для забезпечення змістовного дозвілля дітей 3. Збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку.
3. Програма «Здоров'я дітей та матерів м. Дніпропетровська на 2009-2015 роки»	1. Забезпечення умов безпечного материнства. 2. Забезпечення умов здорового дитинства. 3. Формування репродуктивного здоров'я у дітей та молоді. 4. Удосконалення системи планування сім'ї. 5. Збереження репродуктивного здоров'я населення міста. 6. Забезпечення ефективного управління з питань реалізації ЦП.	1. Забезпечення умов безпечного материнства. 2. Забезпечення умов здорового дитинства.

Розглянемо оцінку ефективності впровадження ЦП - з використанням «найбільш популярної» системи показників, які повинні надати достовірну інформацію про те, чи були досягнуті визначені задачі у рамках сформульованої мети програми [3]. Система показників ЦП є важливим елементом процесу складання та виконання бюджету за ПЦМ та його основною рисою яка відрізняє його від постатейного (традиційного) методу бюджетування, який базується виключно на показниках витрат. ПЦМ, завдяки системі оцінки дозволяє простежити результат, якого буде досягнуто за рахунок витрачених коштів і встановити безпосередній зв'язок між виділеними ресурсами та досягнутими результатами і в такий спосіб забезпечити принцип ефективності та результативності - при складанні та виконанні бюджетів [3].

Таблиця 4

Питання на які повинні відповідати показники оцінки

Показники	Питання на яке повинен відповідати показник
витрат (ресурсів)	Які і скільки витрат (ресурсів) необхідно для здійснення задачі ЦП?
продукту	Що ми плануємо зробити. Який обсяг робіт, або послуг ми плануємо виконати?
ефективності	Яке відношення витрат на одиницю продукту?
результативності (якості)	Яка користь споживачу від виконання відповідальним виконавцем задач ЦП? Чи досягнута мета ЦП?

Систему показників оцінки потрібно розробляти відповідно до визначених задач, а не до мети. У практиці деяких іноземних країн, які користуються ПЦМ у бюджетному процесі, показники виконання часом застосовують для оцінки досягнення мети, а не окремої задачі. Однак підхід до оцінки кожної задачі є більш доцільним, оскільки деталізація мети на задачі сприяє більш точному визначенню показників.

Зазначені показники оцінки встановлюються у паспорті ЦП [4]. Але, слід зазначити що виконавці ЦП по різному визначають(трактують) ці показники. Для подолання сталої ситуації ми розробили питання на які показники повинні відповідати (табл. 4). Ці питання дозволяють більш точно визначати відповідні показники оцінки.

Слід наголосити, що головним показником виступає показник результативності (якості), тільки він є тим індикатором відповіді на питання – чи досягнута мета? Тому всі підходи до оцінки через комплексні показники не можуть бути коректними, бо при їх використанні питання вирішується через систему показників які ні в коім разі на нього не відповідають. Також в разі їх використання результат буде залежати від системи показників і їх вагомості. Аналіз формулювання показників зазначених програм ДМР і їх рекомендоване визначення наведено в табл. 5-7.

Таблиця 5

Програма розвитку позашкільної освіти в місті

Показники	Показники у програмі (ДМР)	Рекомендовані показники[5]
Продукту	1. Підвищення якості та позитивних показників позашкільної освіти 2. Запровадження методичних методик 3. Удосконалення форм та методів роботи, спрямованих на виховання. 4. Популяризація моделі сучасного розвитку позашкільної освіти.	1. Кількість дітей, що навчаються у комп'ютерних класах, кружках художньої самодіяльності, спортивних секцій та інших місцях змістовного дозвілля, чол.. 2. Кількість проведених заходів, шт..
Витрат	Σ тис. грн..	1. Витрати на залучення педагогів для роботи з дітьми, тис. грн.. 2. Витрати на обладнання (комп'ютери, спортивний інвентар, інше), тис. грн..
Ефективності	–	1. Вартість навчання 1 дитини, грн./чол.. 2. Вартість проведення одного заходу, грн./один.
Якості	–	1. Зменшення кількості правопорушень, що скоюють школярі на ...% 2. Збільшення кількості школярів, що займаються творчою діяльністю, на ... % 3. Підвищення успішності учнів на ...% 4. Рівень задоволення змістовним дозвіллям з боку школярів та їхніх батьків %.

Таблиця 6

Програма оздоровлення та відпочинку дітей

Показники	Показники у програмі (ДМР)	Рекомендовані показники [5]
Продукту	1. Збільшення кількості дітей, охоплених організованими формами відпочинку 2. Зміцнення матеріально-технічної бази діючих дитячих оздоровчих закладів. 3. Урізноманітнення та підвищення якості оздоровчих послуг.	1. Кількість дітей, залучених до змістовного відпочинку, чол.. 2. Кількість дітей, що отримали медичну допомогу, чол.. 3. Кількість проведених заходів, шт..
Витрат	Σ тис. грн..	1. Витрати на обладнання (комп'ютери, спортивний інвентар, приміщення,), тис. грн.. 2. Витрати на залучення вчителів та модераторів заходів, тис. грн.. 4. Витрати на лікарів, тис. грн..
Ефективності	-	1. Витрати на забезпечення культурного та змістовного відпочинку 1 дитини, грн./чол.. 2. Витрати на оздоровлення однієї дитини, грн./чол.
Якості	-	1. Зниження захворюваності дітей на ...% 2. Збільшення кількості дітей, залучених до заходів змістовного дозвілля на ...% 3. Зменшення кількості правопорушень, скоєних школярами, % 4. Рівень задоволення дітей і батьків станом відпочинку та оздоровлення дітей, %

Програма «Здоров'я дітей та матерів м. Дніпропетровська на 2009-2015 рр.»

Показники	Показники у програмі	Рекомендовані показники [5]
Продукту	-	1. Кількість матерів і дітей, що пройшли профілактику захворювань, чол.. 2 Кількість дітей і матерів, що пройшли лікування, чол..
Витрат	Σ тис. грн..	1. Витрати на профілактику захворювань у матерів та дітей, тис. грн.. 2. Витрати на лікування захворювань у матерів та дітей, тис. грн.. 3. Витрати на облаштування палати відповідного зразка, тис. грн.. 4. Витрати на медикаменти, тис. грн..
Ефективності	Знизити рівень: -малюкової смертності на 10%; -смертності новонароджених від синдрому дихальних розладів на 10%; -гемолітичної хвороби новонароджених на 10%; -анемій серед вагітних на 20%; -підліткової вагітності на 10%; -захворюваності статевих органів у підлітків на 10%; -штучного переривання вагітності серед підлітків на 10%; -штучного переривання вагітності для дорослих жінок на 15% -захворюваності на інфекції, що передаються статевим шляхом, на 15%; -захворюваності на гонорею серед дорослого чоловічого населення до 10%.	1. Вартість профілактичних заходів на 1 матір і 1 дитину, грн./чол.. 2. Вартість лікування 1 матері і 1 дитини, грн./чол.. 3. Вартість облаштування палати відповідного зразка, грн./один. 4. Вартість придбання медикаментів на 1 блок заходів, грн./один.
Якості	-	Зниження рівня: -малюкової смертності на %; -смертності новонароджених від синдрому дихальних розладів на %; -анемій серед вагітних на %; -підліткової вагітності на %; -штучного переривання вагітності %; -захворюваності на інфекції, що передаються статевим шляхом, на %.

Аналіз довів, у всіх програмах забезпечена наявність показнику витрат, які формуються навмання, спрямовані на формальні, фіктивні заходи і не мають нічого спільного з метою програми, а інших показників просто немає. Треба наголосити, що ПЦМ починається із зосередження уваги спершу на результатах, яких необхідно досягти в державному секторі, а вже потім ставиться питання про те, які ресурси слід використати для досягнення цих результатів.

Програми розроблені ДМР неможливо не те щоб реалізувати, їх неможливо навіть проконтролювати, бо в них відсутній основний оціночний показник-якості. Таким чином, застосування ПЦМ виконання бюджету є формальним. Дійсно ж використовується традиційний метод. Тому ми рідко відчуваємо на собі реалізацію програм, що були затверджені для задоволення наших потреб.

Література:

1. Бюджетні програми Дніпропетровської міської ради(ДМР) [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://dniprorada.gov.ua/ukr/>.
2. Клиланд Д., Кинг В. Системный анализ и целевое управление: Монография / Д. Клиланд, В. Кинг. — М.: Советское радио, 1974. — 280с.
3. Посібник для органів місцевого самоврядування: Проект «Реформа місцевих бюджетів в Україні», RTI International. - К.: 2005.-56с.

4. Наказ Міністерства фінансів України від 27.07.2011 № 945 «Правила складання паспортів бюджетних програм місцевих бюджетів, квартального та річного звітів про їх виконання, здійснення моніторингу та аналізу виконання бюджетних програм, оцінки ефективності бюджетних програм».
5. Гордієнко В.О. Програмно-цільовий метод – інструмент побудови сучасної економіки: монографія. - Дніпропетровськ: Дніпропетр. держ. фін. акад., 2014. – 268 с.

Bralatan V.P.,

Ph.D., associate professor

Zdyrko N.G.,

Ph.D.,

Vinnytsia National Agrarian University

PROBLEMS OF DEVELOPMENT OF FARM BUSINESSES IN UKRAINE AND THEIR SOLUTIONS

In the article the basic problems of functioning and development of Ukrainian farm businesses as well as recommendations for their solution. The estimation of material and technical support farmers, a system of financial support, consulting and information support of farm businesses was made.

Key words: *farm businesses, financing, maintenance, technical support.*

At the present stage of development of agrarian sector of Ukraine's economy is one of the main factors of food security, stabilization of socio-economic relations, creating a favorable investment climate. The current state of agricultural production indicates that the bulk of agricultural production today entrusted to small and medium forms of management. One of the important priorities of the market transformations in rural areas is the development of farm businesses as common economic and promising form of entrepreneurship in agriculture of Ukraine.

Farm businesses are the most common and priority types of business entity in world agriculture. In Ukraine, farming has become much development in terms of market reforms and plays a significant role in enhancing entrepreneurship in agriculture. This confirms the share of farms in the structure of business entities agriculture.

Farming is a free enterprise on the basis of property and land, which combines in a farmer: a holder, a production organizer, an entrepreneur and an employee. A farmer is a host on Ukrainian soil who despite the difficult economic conditions and strong competition from large enterprises (holdings) continues to work, provides people with agricultural products and services in agriculture.

It should be noted that farmers are not just producers of agricultural products. In our view, equally important is that farmers in the Ukrainian village is the focus of the cultural heritage of the Ukrainian people, the lifeblood of the nation, effective way to reduce social tension and the way to solve the employment problem in rural areas. Family farms are the foundation of agriculture vast majority of developed countries.

P.N. Makarenko and L.L. Milnuk [3, p.147-148], considering Ukrainian farming in the context of the global trends in agriculture, noted that farmers in emerging economies is a priority types of business entity in the agricultural domain. They do not deny the thesis according to which the combination of one sector owner of inputs and results management, employee and manager in the largest extent ensure diligent and creative person's attitude to work, promotes the rational use of land and other means of production.

The major qualitative advantages over other farm businesses forms of agricultural enterprises are:

1) the interest of the farmer to obtain higher profits (full economic responsibility for the economic activity increase direct interest in the outcome of management);

2) a simple management structure (no intermediate levels of management because the farmer is both the owner and contractor), which improves efficiency and achieve certain social objectives);

3) lack of problems associated with staff turnover (the possibility of bringing in seasonal employment relatives or villagers on the basis of civil law contracts);

4) social benefits (the development of farming contributes to the middle class in the village and overcoming unemployment).